

STĚHOVÁNÍ DO VĚTŠÍCH MĚST STŘEDNÍCH A SEVERNÍCH ČECH V LETECH 1954—1958

MIGRATION TO LARGER TOWNS IN CENTRAL AND NORTHERN BOHEMIA
IN 1954—1958

Including the capital of Czechoslovakia there are 25 towns with more than 10 000 inhabitants in central and northern Bohemia. This paper treats of the rate of immigration and its territorial structure, i. e. immigration from the nearest neighbourhood (from the home district); immigration from a more distant place (from another district); immigration from a far-off place (from some other town); immigration from Slovakia. Consequently, according to the type of immigration we distinguish 1) towns increasing due to the influx of persons (30%) from the surrounding district (for instance Mladá Boleslav). Here belong new, fastly developing industrial centres; 2) towns increasing due to immigration from remoter places (towns with well-established industrial tradition, such as Kolín, Ústí n. L. and Chomutov); 3) towns increasing through immigration from far-away places (the largest cities of the state, for instance Prague). Economic relations between individual territories exercise a considerable influence upon the rate of immigration, for instance Příbram and Jáchymov, Mladá Boleslav and the Liberec district. In all investigated cases the rate of immigration from the home county exceeded the rate of immigration from another county. Counties occupying the second and third place on the immigration scale are registered in table II. In the frontier territory the influx of persons to towns is much greater than in the inland. Migration from Slovakia to the frontier towns is 3,5 times greater than to inland cities. Liberec registered a greater influx of immigrants than Ústí n. L., Chomutov attracted more working people than Děčín. The largest portion of immigrants from Slovakia move to Varnsdorf, where the large textil plants attract especially women labourers.

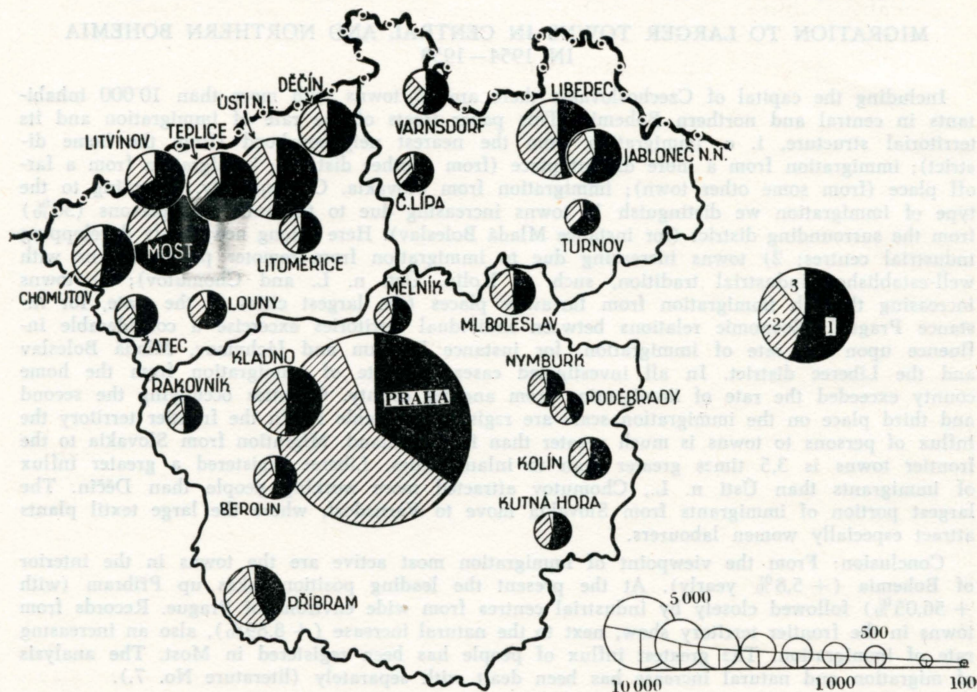
Conclusion: From the viewpoint of immigration most active are the towns in the interior of Bohemia (+ 5,8% yearly). At the present the leading position takes up Příbram (with + 56,05%) followed closely by industrial centres from wide environs of Prague. Records from towns in the frontier territory show, next to the natural increase (+ 3,89%), also an increasing rate of immigration. The greatest influx of people has been registered in Most. The analysis of migration and natural increase has been dealt with separately (literature No. 7.).

Analysu provádím za období od 1. ledna 1954 do 1. ledna 1958, tedy za plně čtyři roky; dřívější údaje nejsou k dispozici. Střední a severní Čechy pojímám jako území tří krajů: Pražského, Ústeckého a Libereckého; celkem je tam 25 větších měst, z nichž každé už v roce 1954 mělo přes 10 000 obyvatel. Mezi nimi zvlášť významné postavení zaujímá Praha jako hlavní město republiky.

Stěhování do Prahy a do jiných měst

Do Prahy se za sledované čtyřleté období přistěhovalo celkem 69 410 osob, z toho 35,1 % z Pražského kraje. Tento podíl vlastního kraje na růstu je relativně nejnižší ze všech měst republiky a odráží široké svazky, jež Prahu pojí se všemi kraji republiky. Vedle Pražského kraje se nejsilněji na stěhování do Prahy podílely kraje Ústecký (6177 osob) Liberecký (4304 osob), Českobudějovický (4154), Hradecký (4148), Plzeňský (4051) a Karlovarský (3853 osob). Hodnotíme-li účast krajů podle počtu jejich obyvatel, pak nejvíce osob dodávalo Praze Karlovarsko, a to ročně 2,84 na 10 000 svých obyvatel, následovalo Ústecko s 2,27, Liberecko s 2,12, Budějovicko s 1,98, Hradecko s 1,77 a Plzeňsko s 1,75 přestěhoválými do Prahy na 10 000 obyvatel středního stavu. Potom teprve následují všechny kraje moravské a kraj Pardubický a po nich kraje slovenské, z nichž ani jediný nedodal Praze za rok víc než 200 osob. Uvedená čísla odrážejí hospodářské postavení Prahy, která je v prvé řadě atrakčním střediskem Čech, a to zejména Pražského kraje. V další sféře ještě velmi silně Pra-

hou ovládané se nacházejí severní Čechy, potom následuje oblast východních Čech s poměrně slabým vlivem, kde stále silněji se jako atraktivní středisko projevují Pardubice. Ještě slabším hospodářským vlivem působí Praha na Moravu a nejslabším na Slovensko.

Stěhování do měst za období 1954—1958. Stupnice uvádí počet přistěhovalých za čtyřleté období. Černě (1) — podíl vlastního kraje na stěhování do příslušného města; šrafovaně (2) — podíl ostatních českých krajů; bílá (3) — podíl slovenských krajů.

Dále zkoumaný soubor zahrnuje 24 měst, z nich 12 je ve vnitrozemí a 12 v pohraničí. Vnitrozemská města se od pohraničních zřetelně liší co do intenzity migrace. Tato samozřejmě není jediným ukazatelem odlišností, je však zajímavé, že pohraniční města mají dvakrát větší imigraci než vnitrozemská.

Do 12 měst*)	se přistěhovalo				
	v letech 1954—57 celkem	z vlastního kraje	z ostatních českých krajů	ze Slovenska	z Prahy
ve vnitrozemí	40 578	20 622	18 390	1 566	3 035
v pohraničí	82 964	47 180	30 370	5 414	4 034
z Pražského kraje	z Ústeckého kraje	z Karlovarského kraje	z Libereckého kraje	z Brněnského kraje	z Ostravského kraje
18 299	4 182	3 250	2 301	517	702
5 688	36 292	15 538	4 000	1 292	1 086

*) Jmenovitě jsou tato města uvedena v další tabulce. Do počtu vnitrozemských není započtena Praha.

U jednotlivých měst jsem zkoumal podíl, kterým se vlastní kraj účastní na imigraci do svých větších měst. Ukázalo se, že imigrace vycházející z vlastního kraje do měst je v pohraničí absolutní hodnotou více než dvojnásobná než obdobný zjev ve vnitrozemí. Stěhování ze Slovenska do českých měst je od roku 1954 slabé u vnitrozemských měst, u pohraničních 3,5krát intensivnější.

Percentuální podíl krajů na stěhování

	Praha hl. m.	Pražský	Ústecký	Liberecký	Karlovarský	Brněnský	Ostravský	7 dalších českých krajů	slovenské kraje
do 12 měst vnitrozemských	7,5	45,1	10,3	8,0	5,7	1,3	1,7	16,6	3,8
do 12 měst pohraničních	4,9	6,9	43,7	18,7	4,8	1,6	1,3	11,6	6,5

Stěhování do měst ve vnitrozemí

Polovina přistěhovaných pochází z vlastního kraje, např. u Mladé Boleslavi z Pražského kraje apod. Téměř stejný počet (45,3 % všech) se přistěhovává z ostatních českých krajů. Podíl Slovenska na imigraci je nepatrný a nedosahuje ani 4 % celého pohybu. Poměrně slabý je pohyb z hlavního města Prahy (7,5 %). Nepatrné jsou podíly moravských krajů, jež u jednoho kraje činí maximálně 2 %. Stěhování z Ostravska je o něco vydatnější než z Brněnského kraje. Největší aktivitu — mimo Prahu — vykázalo K l a d n o, kam se za čtyři roky přestěhovalo 8671 osob. Vliv blízké Prahy se silně projevil v tom, že z celkového počtu přistěhovaných 820 bylo z Prahy. Z vlastního kladenského okresu se do Kladna za čtyři roky přestěhovalo 1460 lidí.

Čísla o počtu přistěhovaných z okresu do okresního města, jak je uvádím, nejsou zcela přesná. V roce 1954 totiž SÚS příslušná šetření neprováděl, a tak jsem mohl exaktně zpracovat pouze údaje za roky 1955, 1956 a 1957. Místo hodnoty za rok 1954 jsem dosazoval průměrnou hodnotu z udaných tří let. Tuto operaci faktický materiál v konkrétních případech připouštěl, a tak bylo možno využívat i ostatních dat z roku 1954 pro celkové rozboru imigrace. Jinak by bylo nutno zříci se celého bohatého materiálu o imigracích za rok 1954, což by bylo škoda. Migraci z obcí okresu do okresního města nelze opomíjet, neboť v konkrétních případech šlo ročně o 63 až 596 osob.

Atraktivnost Kladna pro nejbližší okolí byla ovlivněna i rozsáhlou bytovou výstavbou především ve čtvrti Rozdělov (viz fotografie). Silné přistěhovalectví v rozsahu 220 lidí ročně směřovalo na Kladno z Ústecka. Příbuzná hospodářská specializace (těžba uhlí a hutnictví) způsobuje, že též svazky s Ostravskem jsou silné; imigrace z Ostravska má stejný rozsah jako z Liberecka a je jenom 3krát menší než z nedaleké Prahy. Mezi sledovanými vnitrozemskými městy bylo Kladno na prvním místě pokud jde o imigraci ze Slovenska; ročně se na Kladno stěhovalo průměrně 125 lidí, a to zejména z obou nejvýchodnějších krajů republiky. Požadavky kladenských dolů a hutí na pracovní síly stále ještě rostou.

Ze svého okresu čerpaly ročně přes 200 lidí ještě Mladá Boleslav, Kolín a Příbram. I v těchto případech šlo o intenzivní růst průmyslu, spojený s bytovou výstavbou. P ř í b r a m za čtyři roky načerpala ze svého okresu 1112 lidí a dalších 794 z Jáchymovska (kraj Karlovy Vary). Přesuny mezi Příbramí

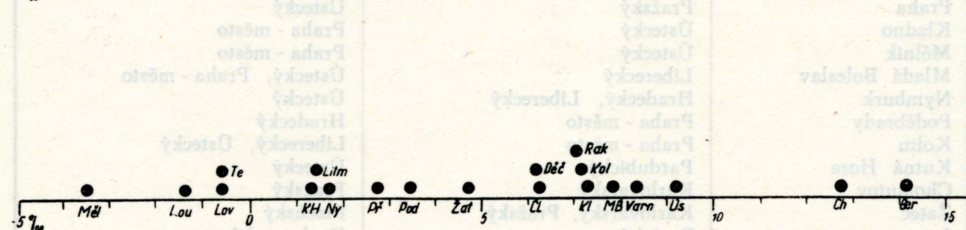
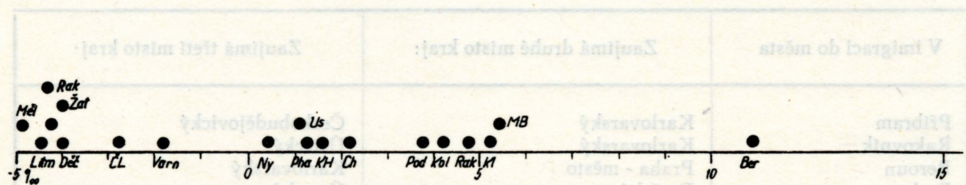
a Jáchymovem jsou podmíněny stejnou specializací, těžbou rud, a obyvatelstvo se přesunuje na to místo, které je právě v mohutnějším rozvoji. V poslední době na to upozornil R. Kryl (1959): „Ze jmen uváděných v matrice města Jáchymova od roku 1531 se ukazuje, že šlo mnohdy o Čechy, patrně z Příbramska. Naopak se traduje, že rakouské úřady překládaly jáchymovské občany do Příbramě, kde se počestili.“ Příbram v důsledku své polohy čerpá pracovní síly v rozsáhlém měřítku i z krajů České Budějovice a Plzeň; to se jeví i v počtu přistěhovaných, který činí ročně asi 146 osob z Budějovic a 144 z Plzeňska. Mladá Boleslav, město rozvíjejícího se automobilového průmyslu s velkou perspektivou, si rovněž získává většinu nových obyvatel z oblastí mimo Pražský kraj. Při tom ale vydatně čerpá i z vlastního okresu (za čtyři roky 979 osob) a rozšiřuje expanzivně území svého vlivu do okresů nymburského a jičínského. Mnoho lidí se do Mladé Boleslavi stěhuje i z Libereckého kraje, který stejně jako Boleslav má nyní výrobu automobilů. Kolín získal za poslední čtyři roky z vlastního okresu imigraci 1021 a z ostatních okresů Pražského kraje 1008 osob. Intenzivně čerpal z Prahy a z Pardubicka, tedy z oblastí specializovaných na chemickou výrobu, kterou má i Kolín. O něco slabší bylo čerpání z Ústecka, Liberecka a Hradecka. Od předchozích průmyslových měst se liší Poděbrady v tom, že ze všech sledovaných měst nejméně získávaly nové obyvatelstvo ze svého bezprostředního okolí, ze svého okresu. I čerpání z Pražského kraje bylo slabé, obnášelo jen 42,5 % z celého počtu přistěhovaných. Lze si to vysvětlit tím, že při imigraci do Poděbrad se přednostně uplatňuje jejich lázeňsko-léčebná funkce. Proto např. i vůči Slovensku, které má samo mnoho lázní, nejvíce Poděbrady imigrační atraktivnost. Ročně se ze Slovenska do Poděbrad přestěhovalo jen 16 lidí, tj. minimální hodnota. Velmi slabou atraktivnost měly i Mělník, Kutná Hora, Nymburk a Turnov s méně než 510 přistěhovanými za rok. V těchto všech případech se minimální atraktivnost jevila i ve vztahu města k obcím vlastního okresu. V případě Mělníka zasluhuje pozornosti poměrně značný počet přesídlenců z Pražského kraje, který činí zhruba 60 osob ročně. Do Berouna se ročně stěhuje téměř 30 lidí z Ostravska a úhrnný počet imigrací je téměř stejně velký jako u Kolína. Do Rakovníka a Loun se ročně stěhuje na 270 lidí, na imigraci se dost významně podílí sousední Karlovarsko a u Loun též východoslovenské kraje.

Stěhování do měst v pohraničí

V letech 1954–1958 přicházelo do větších pohraničních měst z vlastního kraje téměř 57 % nově přistěhovaných, kdežto podíl z ostatních českých krajů se pohyboval mírně nad třetinou (36,6 %). Na rozdíl od vnitrozemských měst vykazují pohraniční města větší podíl imigrantů ze Slovenska, 6,5 % z celkového počtu. Podíl Prahy na celkové kvótě přesídlenců je malý (necelých 5 %) a nedosahuje podílu Slovenska; jen o málo větší je podíl Pražského kraje (6,9 %). Brněnsko na rozdíl od poměrů vnitrozemských se na přistěhování podílí víc než Ostravsko (1,6 resp. 1,3 %).

Největší imigraci kromě Mostu měla krajská města Ústí n. L. a Liberec. V posledních čtyřech letech měl Liberec o 324 víc přistěhovaných než Ústí. Podíl vlastního kraje na imigraci nedosahuje u Liberce ani 50 %, za to ale toto krajské město čerpá mnoho osob z krajů Hradec Králové, Brno, Olomouc a Ostrava i ze samotné Prahy. Též pro slovenské kraje byl Liberec atraktivnější než Ústí. Jablonec n. N. tvoří dnes s Libercem takřka jednu aglomeraci, spojenou od roku 1956 i pouliční drahou. Sám Jablonec má velkou imi-

gračni atraktivnost jak pro svůj okres, tak i pro ostatní kraj. Ze slovenských krajů láká nejvíc obyvatele z Prešovska a z Bratislavy. Hospodářská specializace Jablonce na bižuterii působí selektivně i v migračních proudech. Ze všech zkoumaných měst Most vykázal po Praze největší počet přistěhovalých, nelze však opominout skutečnost, že 2383 lidí přijal z mosteckého okresu, převážně z obcí,

Demografické charakteristiky měst středních a severních Čech za období od 1. ledna 1954 do 1. ledna 1958. Na první řádce velikost přirozeného přírůstku; na druhé řádce stěhování; na třetí řádce průměrný roční růst. Mimo graf vyšly hodnoty stěhování pro Litvínov -9,56, Most 28,77 a Příbram 56,05; Most má průměrný roční růst 38,34 %.

kteří jsou likvidováni v souvislosti s postupující uhelnou těžbou. Podobný proces probíhá i v sousedních okresech Chomutov, Litvínov, Duchcov, Teplice, Bílina a způsobuje, že podíl vlastního kraje na imigraci je v případě Mostu zdaleka největší. Totéž platí i pro sousední Litvínov, který vzhledem k své velikosti vykazuje vysokou imigraci především z vlastních a sousedních okresů. Z východního Slovenska přijímá ročně 64 osob. Významně soustředování obyvatel z okresu do okresního města se dalo i v Teplicích. Kromě toho jim po stovce nových obyvatel dodává ročně Karlovarsko a Liberecko. Chomutov je atraktivnější než Děčín, a to jak v rámci svého okresu, tak i ve vztahu k Slovensku. Z imigrantů přes 9 % přichází ze Slovenska. Pouze Varnsdorf mezi zkoumanými městy vykázal větší slovenský podíl. Na této imigraci se podílelo především Prešovsko a Nitransko. Nápadně vysoký je počet imigrantů z Karlovarska, odkud do Chomutova ročně přichází na 200 osob. Z větších pohraničních měst nejméně nových obyvatel přilákaly Litoměřice a Česká Lípa, za rok jen 730 resp. 930 osob, z toho 160, resp. 190 z vlastního okresu. Při značné hybnosti v pohraničí je to málo. Ze všech měst středních a severních Čech vykázal Varnsdorf největší podíl imigrantů ze Slovenska, a to jmenovitě z Prešovska, Bratislavského a Nitranského, odkud se přistěhovala mladá děvčata a zapojila se do pracovního procesu ve varnsdorfských textilních závodech, které

skýtají na 3000 pracovních příležitostí. Varnsdorf je zřejmě zvláště atraktivní pro ty oblasti, které mají nadbytek mladých ženských pracovních sil. Podíl Slovenska na imigraci do Varnsdorfu obnáší 12 procent.

Náznaky hospodářských svazků

Při předchozí analýze jsme upozornili na některé hospodářské svazky, jež se nám v demografických materiálech zřetelně projeví. Svazky spojující města s kraji vyznačujeme v tabulce. Při rozboru této tabulky je třeba pečlivě přihlížet ke všem hospodářsko-zeměpisným skutečnostem:

V imigraci do města	Zaujímá druhé místo kraj:	Zaujímá třetí místo kraj:
Příbram	Karlovarský	Českobudějovický
Rakovník	Karlovarský	Ústecký
Beroun	Praha - město	Karlovarský
Praha	Pražský	Ústecký
Kladno	Ústecký	Praha - město
Mělník	Ústecký	Praha - město
Mladá Boleslav	Liberecký	Ústecký, Praha - město
Nymburk	Hradecký, Liberecký	Ústecký
Poděbrady	Praha - město	Hradecký
Kolín	Praha - město	Liberecký, Ústecký
Kutná Hora	Pardubický	Ústecký
Chomutov	Karlovarský	Pražský
Žatec	Karlovarský, Pražský	Plzeňský
Louny	Pražský	Karlovarský
Most	Pražský	Karlovarský, Liberecký
Litvínov	Pražský, Liberecký	Karlovarský
Teplice	Pražský	Karlovarský, Liberecký
Ústí n. L.	Praha - město	Pražský
Litoměřice	Pražský	Praha - město
Děčín	Liberecký	Pražský
Varnsdorf	Ústecký	Hradecký
Česká Lípa	Ústecký	Pražský
Liberec	Hradecký	Ústecký, Pražský
Jablonec n. N.	Hradecký	Pražský
Turnov	Hradecký	Ústecký, Pražský

Poznámka: Prvé místo v imigraci do města zaujímal vždy ten kraj, k němuž město administrativně přísluší.

Závěry o růstu měst 1954—1958

Již v příspěvku publikovaném v Geografickém časopisu Slovenské akademie věd (1959) jsem dovedl, že to jsou právě města českého vnitrozemí, která v bilanci stěhování jsou nejaktivnějšími městy v republice. Svou kladnou migrační bilanci v hodnotě 5,80 ‰ ročně předstihují dokonce i slovenská města. První místo v Československé republice, pokud jde o imigraci, zaujímá v současné době Příbram, které průměrně přibývá stěhování 56,05 osob ročně na 1000 obyvatel středního stavu. Velkou imigrační přitažlivost projevují i průmyslová města v širším okolí Prahy. Kladnu, rozvíjejícímu hutní průmysl, přibylo stěhování za čtyři roky 1023 osob, Berounu 663, Rakovníku 239, Kolínu 361 osob.

Pohraniční města vykazovala průměrný imigrační přírůstek 2,00 ‰ ročně. Tento příznivý růst je výrazem úspěšného rozvíjení hospodářství ve všech oblastech státu, tedy i v pohraničí. Přirozený přírůstek větších pohraničních měst činil ročně 8,89 ‰ a svou velikostí se řadil hned za přirozený přírůstek slovenských měst. U některých pohraničních měst byl přirozený přírůstek větší

Stěhování do měst

Město	Celkem se od 1. I. 1954 do 1. I. 1958 přistěhovalo	z toho			Z úhrnu přistěhovaných případů na						
		z vlastního kraje	z jiných českých krajů	ze Slovenska	hl. m. Prahu	Pražský kraj	Ústecký kraj	Liberecký kraj	Karlovarský kraj	Brněnský kraj	Ostravský kraj
Praha hl. m.	69 410	24 389	41 120	3 901	—	24 389	6 177	4 304	3 853	3 423	2 069
Beroun	3 545	1 902	1 472	171	261	1 902	212	124	226	50	104
Kladno	8 671	4 405	3 787	479	821	4 405	869	266	417	67	263
Kolín	3 739	2 029	1 601	109	270	2 029	173	182	79	61	53
Kutná Hora	2 026	1 085	900	41	124	1 085	144	90	83	28	18
Mělník	1 781	941	806	34	145	941	226	109	39	33	17
Ml. Boleslav	4 106	2 004	1 990	112	244	2 004	243	793	108	39	39
Nymburk	1 900	986	860	54	125	986	137	165	41	33	22
Poděbrady	1 664	702	897	65	251	702	68	114	75	29	22
Příbram	6 499	2 774	3 492	233	455	2 774	281	123	794	102	88
Rakovník	2 178	1 092	1 012	74	111	1 092	217	59	271	23	16
*Ústí n. L.	11 259	5 919	4 511	829	622	1 014	5 919	591	573	192	129
*Děčín	6 140	3 019	2 782	339	243	507	3 019	653	294	85	80
*Chomutov	6 571	3 437	2 511	623	211	508	3 437	151	787	109	79
*Litoměřice	3 463	1 857	1 484	122	247	304	1 857	203	122	77	29
*Litvínov	5 960	3 970	1 528	462	146	264	3 970	268	204	51	63
Louny	2 627	1 540	929	158	128	304	1 540	63	138	27	29
*Most	12 897	8 946	3 311	640	293	673	8 946	568	562	145	133
*Teplice	8 723	5 534	2 764	425	372	505	5 534	409	408	116	151
*Žatec	3 717	1 917	1 536	264	147	360	1 917	114	362	62	60
*Liberec	12 529	6 032	5 645	852	747	844	861	6 032	361	284	222
*Čes. Lípa	2 904	1 803	1 022	79	106	171	289	1 803	89	31	27
*Jablonec n. N.	5 182	3 154	1 698	329	222	385	204	3 154	124	50	57
*Varnsdorf	3 620	1 592	1 578	450	127	252	339	1 592	114	90	56
Turnov	1 842	1 162	644	36	100	75	72	1 162	30	25	31

Hvězdičkou jsou označena města v pohraničí.

než 10 ‰, např. u Chomutova a Děčína. Největší absolutní růst vykázal v pohraničí Most, jemuž za čtyři roky přibýlo 5149 osob, z toho 3864 imigrací. Tuto atraktivnost projevuje jako hlavní středisko Severočeského hnědouhelného revíru, do Mostu se soustřeďuje obyvatelstvo z těch obcí, jež jsou při povrchové těžbě uhlí postupně likvidovány. Vztaheno na počet obyvatel projevuje Most po Příbrami největší aktivní bilanci ve stěhování ze všech větších měst republiky. Ústí n. L. s krajskou funkcí vykazovalo mírnou převahu přistěhovaných nad vystěhovanými na rozdíl od Litoměřic, Děčína, České Lípy a Varnsdorfu. Dal-

šimu krajskému městu Liberci přibylo za čtyři roky stěhováním 1044 osob, tzn. průměrně za rok 3,98 na 1000 obyvatel středního stavu. Větší města Libereckého kraje měla většinou kladnou bilanci ve stěhování. Nejpriznivější je u Trutnova, který je uzlem k žacléřsko-svatoňovickému kamenouhelnému revíru a nadto roste i v souvislosti s výstavbou tepelné elektrárny v Trutnově-Poříčí.

Literatura:

1. Třídíci tabulky o pohybu obyvatel v Československé republice za rok 1954, 1955, 1956, 1957; rukopisný materiál zapůjčený Státním úřadem statistickým, Praha 1955—1958.
2. GINI S.: Delle migrazioni interna. *Rivista Pol. economica*. Roma 1955, 95 : 1—2 : 1—13.
3. MÜLLER G.: Regionale Bevölkerungsentwicklung 1950—1956. *Informationen vom Institut für Raumforschung*. Bad Godesberg 1957, 7 : 13 : 339—345.
4. JELÍNKOVÁ R., SRB V.: Hlavní tendence vnitřního stěhování v Československu. *Statistický obzor*. Praha 1957, 36 : 8 : 354—363.
5. JELÍNKOVÁ R.: Růst československých měst v letech 1921—1957. *Statistický obzor*. Praha 1957, 37 : 10 : 485—496.
6. VOTRUBEC C.: Vývoj československých měst v letech 1950—1956. *Sborník Čs. společnosti zeměpisné*. Praha 1958, 63 : 2 : 137—147.
7. VOTRUBEC C.: Zdroje růstu československých měst v letech 1954—1958. *Geografický časopis SAV*. Bratislava 1959, 11 : 2 : 82—96.
8. VOTRUBEC C., MAREŠ J.: Změny v průmyslu středních a severních Čech za posledních třicet let. *Sborník Čs. společnosti zeměpisné*. Praha 1959, 64 : 2 : 115—126.
9. KRYL R.: Matrika horního města Jáchymova. *Demografie*. Praha (SÚS) 1959, 1 : 2 : 124 až 125.
10. KORČÁK J.: Immigration basis of Czech Towns. Referát na mezinárodní konferenci o hospodářských oblastech v Kaziměři (Polsko), 1. června 1959.
11. KORČÁK J.: Vnitřní migrace v Československu. *Sborník v čest akadem. A. S. Beškova*. Sofija (B'lgarska akademija na naukite) 1959, p. 55—64.

Kladno-Rozdělov, výškové stavby vystavěné v letech 1954—56 pro zaměstnance hutí a uhelných dolů.

Praha-Karlín; pohled s Vítkova na obytnou čtvrť s ortogonální dispozicí, v pozadí oblouk Vltavy v Holešovicích a na obzoru vrch Ladví (358 m). *Foto K. Votrubcová*
(Příloha ke článku: C. Votrubec: Stěhování do větších měst...)